

سند چشم انداز
جمهوری اسلامی ایران

بخش اول

فهرست مطالب

۳..... سر فصل ها

۳..... تحول مفهوم توسعه

۵..... تفکر برنامه ریزی از کجا آمده است؟

۵..... وظایف مدیریت

۵..... تعاریف برنامه ریزی

۶..... هدف از برنامه ریزی

۶..... اصول برنامه ریزی

۷..... تحولات نظام برنامه ریزی

سر فصل‌ها

- تحول مفهوم توسعه و شاخص‌های آن
- تاریخچه برنامه ریزی و تحولات نظام برنامه ریزی در جهان
- مبانی برنامه ریزی استراتژیک
- مبانی علمی چشم‌انداز توسعه
- اهداف چشم‌انداز کشورهای منتخب
- سابقه برنامه ریزی در ایران و مرور برنامه‌های توسعه‌ای کشور
- چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴
- عملکرد برنامه‌های توسعه در تحقق اهداف سند چشم‌انداز
- برنامه ششم توسعه و فرآیند تدوین آن به عنوان سومین برنامه افق چشم‌انداز
- ارزیابی عملکرد تحقق اهداف سند چشم‌انداز از منظر اقتصادی، علمی و فناوری
- الزامات تحقق اهداف سند چشم‌انداز

تحول مفهوم توسعه

خصوصیات توسعه:

- ✓ مفهوم توسعه در گذر زمان دستخوش تغییر و دگرگونی شده است.
- ✓ توسعه مقوله‌ای ارزشی است.
- ✓ جریانی چند بعدی و پیچیده است.

✓ ارتباط نزدیکی با مفهوم بهبود دارد.

✓ مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز رشد پایدار اقتصادی، کاهش نابرابری و بیکاری و ریشه کن کردن فقر

تحول الگوهای توسعه و مفهوم توسعه

پارادایم گذشته	پارادایم‌های جدید
رشد اقتصادی و انباشت سرمایه	توزیع درآمد، توسعه پایدار، توسعه انسانی، اقتصاد دانش بنیان
عصر صنعتی، فناوری ماشینی، عناصر ساختاری اصلی سرمایه و نیروی کار	فرصت‌های بر مبنای فناوری فکری، اطلاعات و معرفت به عنوان ۲ عنصر ساختاری
قطبی گرایی و یکجانبه گرایی	توسعه متوازن در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، علمی، اقتصادی و فناوری
الگوی منابع پایه و تولید کالاهای پر حجم و سنگین با بهره گیری گسترده از منابع طبیعی	تولید کالاهای کم حجم و سبک و پر ارزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات و تحقیق و توسعه و پژوهش و علم و نوآوری، فناوری های نوین از جمله بیو فناوری و نانو فناوری، اقتصاد دانش بنیان
تصدی گری دولتها	حکمرانی خوب در دولت و کاهش تصدی گری دولت
هدف آموزش برای یادگیری و بهبود کیفیت	هدف آموزش تضمین امنیت شغلی، کارآفرینی و نوآوری

- توسعه، فرایندی با ابعاد مختلف و مجموعه اهداف گوناگون است. این ابعاد جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه را در بر می گیرد.
- «توسعه اقتصادی» عبارت است از: رشد همراه با افزایش ظرفیت‌های تولیدی، اعم از ظرفیت‌های فیزیکی، انسانی و اجتماعی. در «توسعه اقتصادی»، رشد کمی تولید حاصل خواهد شد، اما در کنار آن، نهادهای اجتماعی نیز متحول خواهند شد، نگرش‌ها تغییر خواهد کرد، توان بهره‌برداری از منابع موجود به صورت مستمر و پویا افزایش یافته، و هر روز نوآوری جدیدی انجام خواهد شد.
- امروزه الگوهای توسعه از افزایش رشد اقتصادی، کمی بودن و منابع پایه بودن به کیفی بودن، پایدار بودن، متوازن بودن و دانش بنیان بودن تغییر یافته است.

- امروزه برای سنجش توسعه یافتگی از شاخص‌های مرتبط با فقر و توزیع عادلانه درآمد، توسعه پایدار، شاخص توسعه انسانی (HDI) و اهداف توسعه ای هزاره و شاخص‌های توسعه دانش‌بنیان استفاده می‌شود.

تفکر برنامه ریزی از کجا آمده است؟

✓ تجربه برنامه‌ریزی اقتصادی در شوروی، نظام برنامه ریزی متمرکز (۱۹۲۰)

✓ بازسازی اروپا بعد از جنگ، «طرح مارشال»

✓ تفکر توسعه در کشورهای جنوب

✓ اصل ۴ ترومن

وظایف مدیریت

✓ در بحث وظایف مدیریت از پنج وظیفه اصلی سخن به میان آمده است:

۱- برنامه ریزی - Planning

۲- سازماندهی - Organizing

۳- به کار گماردن - Staffing

۴- رهبری / هدایت - Directing

۵- نظارت / کنترل - control

✓ برنامه ریزی بر سایر وظایف مدیریت اولویت داشته و مقدم بر آنها است.

تعاریف برنامه ریزی

✓ «برنامه‌ریزی» یک اقدام سازمان یافته و آگاهانه است برای جمع بندی و تلفیق مطلوب و بهینه امکانات برای رسیدن به اهداف مورد نظر در مدت زمان مشخص.

✓ مفاهیم ذیل در برنامه ریزی وجود دارد:

- جریان و مداومت
- ارشاد و هدایت
- هدف گیری و جهت دار بودن برنامه ریزی
- تفکر و عقلانیت
- محدودیت منابع و زمان

هدف از برنامه ریزی

- ✓ افزایش احتمال رسیدن به هدف، از طریق تنظیم فعالیتها
- ✓ افزایش منفعت اقتصادی از طریق مقرون به صرفه ساختن عملیات
- ✓ متمرکز شدن بر طریق دستیابی به مقاصد و اهداف
- ✓ مهیا ساختن ابزاری برای کنترل و معیار برای عملکرد
- ✓ آرایه چارچوبی وحدت بخش
- ✓ شناخت فرصتها و خطرات

اصول برنامه ریزی

- ✓ اصل جامعیت (ارتباط خرده سیستمهای درون یک سیستم)
- ✓ اصل مشارکت
- ✓ اصل تعهد

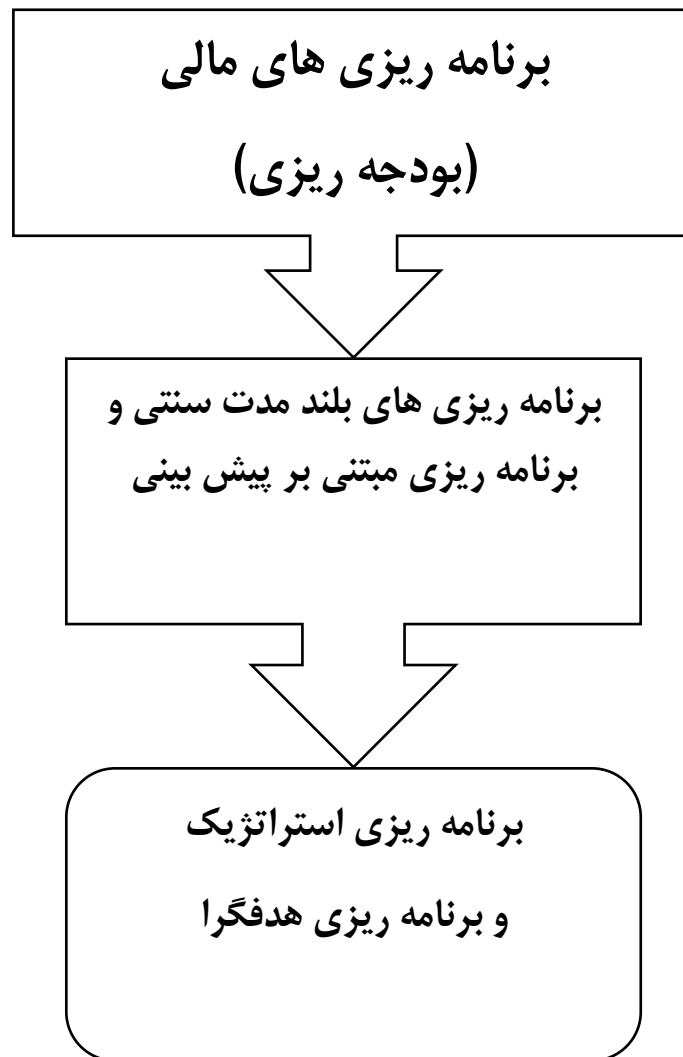

✓ اصل واقع بینی

✓ اصل استمرار و تداوم

✓ اصل توجه به نوآوری ها و تحولات اجتماعی، فرهنگی، علمی و فناوری

تحولات نظام برنامه ریزی

- در فهم شیوه‌های برنامه ریزی متعارف و برنامه ریزی راهبردی تجربه شرکت نفتی شل در دهه ۱۹۷۰ آموزنده است.

• تجربه شرکت نفتی شل در دهه ۱۹۷۰:

- ✓ رشد سریع و بدون نوسان بازار نفت تا پایان دهه ۱۹۶۰
- ✓ بررسی احتمال بروز شکاف میان عرضه و تقاضای نفت و وقوع سناریوی گسیختگی
- ✓ آینده‌نگری شرکت نفتی شل، طراحی سناریوهای مختلف از آینده بازار و کسب سود